

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ นำเสนอการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านอีสานในการอนุรักษ์ป่าดอนปู่ตา บ้านคอนสาร-สารพัฒนา ตำบลวังแสง อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการศึกษา รวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

ข้อมูลและแหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ข้อมูลปฐมภูมิ คือ ข้อมูลเพื่อการวิจัยที่รวบรวมได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนาม นอกจากการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยยังได้ใช้วิธีการสังเกตและสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ใกล้เคียงมากที่สุด

ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ คือ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยโดยรวบรวมจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ งานวิจัย จากสำนักวิทยบริการ สถาบันราชภัฏมหาสารคาม สำนักวิทยบริการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ข้อมูลจาก Internet

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

จากประชากรกลุ่มตัวอย่าง เป้าหมาย การวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในการวิจัยครั้งนี้เป็นระดับครัวเรือน ประชากรเป้าหมายได้แก่ ประชากรที่เป็นหัวหน้าครอบครัว หรือบุคคลที่มีบทบาทสำคัญรองลงมาในครอบครัว และมีความพร้อมในการตอบแบบสอบถาม มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัว และมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดอนปู่ตาและปู่ตาดีพอสสมควร สามารถที่จะแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ ในบ้านคอนสาร-สารพัฒนา ตำบลวังแสง อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งมีจำนวนประชากร 103 หลังคาเรือน จำนวน 980 คน

ขนาดตัวอย่างและกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษานี้ได้เลือกประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดในหมู่บ้าน และเจาะจงเฉพาะบุคคลที่มีความพร้อมในการตอบแบบสอบถาม ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องคอนปุตตาและปุตตา ได้แก่ ครู จะง่า พระ และประชาชนทั่วไป ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านคอนสาร-สารพัฒนา ตำบลวังแสง อำเภอแควดำ จังหวัดมหาสารคาม เท่านั้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร
  - 1.1 ขั้นสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ป่าคอนปุตตา จะง่า ผีปุตตา พิธีกรรม วัฒนธรรม และความเชื่อ
  - 1.2 สำรวจและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับลักษณะสภาพพื้นที่ ป่าคอนปุตตา ชุมชน และจำนวนประชากรในพื้นที่ที่จะทำการวิจัย
2. ขั้นสำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสังเกตและสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยจะดำเนินการดังนี้
  - 2.1 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยจะสังเกตวิถีความเป็นอยู่ และปัจจัยแวดล้อมพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของชุมชน ตลอดจนความผูกพันกับป่าคอนปุตตาและจะง่า ซึ่งจะใช้วิธีการสังเกตวงนอก ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรม (Non Participant Observation) กับคณะกรรมการ ชาวบ้าน ผู้รู้ ในขณะที่กำลังดำเนินกิจกรรมอยู่ เป็นการสังเกตพฤติกรรมโดยทั่ว ๆ ไป
  - 2.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยได้เข้าร่วมสังเกตและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เช่น การทำพิธีกรรมเลี้ยงผีปุตตา พิธีบวงสรวงปุตตา ตลอดจนพิธีบนบาน และการแก้บน เมื่อประสบผลสำเร็จ พร้อมกับสังเกตสอบถามเมื่อไม่เข้าใจ และมีการจดบันทึกรวบรวมข้อมูล นอกจากนั้นผู้ศึกษาได้เน้นกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Groups) เปิดเวทีของการแลกเปลี่ยน
  - 2.3 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ 2 แบบ คือ
    - แบบที่ 1 แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ตามแบบที่กำหนดไว้
    - แบบที่ 2 แบบที่ไม่มีโครงสร้าง (Un-Structured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ไปตามสถานการณ์แวดล้อม

3. ชั้นจัดกระทำต่อข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ สังเกต และสัมภาษณ์ มาดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การจัดจำแนกข้อมูล ผู้วิจัยจะแจกแจงข้อมูลดังนี้

1. ลักษณะเฉพาะของคอนปู้ตาในบ้านคอนสาร-สารพพัฒนา อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม
2. ลักษณะชุมชนและประชากรที่เกี่ยวข้องผูกพันกับชะง้า ผีปู้ตา และป่าคอนปู้ตา
3. ลักษณะพิธีกรรมที่ชุมชนได้กระทำสำหรับผีปู้ตาและป่าคอนปู้ตา และผลกระทบต่อชุมชน

4. ลักษณะภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่า

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะนำข้อมูลซึ่งได้บันทึกและแจกแจงไว้แล้วมาพิจารณาวิเคราะห์ ดังนี้

1. ลักษณะเฉพาะของคอนปู้ตาและชุมชน
  - 1.1 สภาพพื้นที่ ชุมชน และประชากร
  - 1.2 ด้านวัฒนธรรม
  - 1.3 สภาพแวดล้อม
2. ลักษณะความเชื่อ พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับผีปู้ตาและคอนปู้ตา
  - องค์ประกอบพิธีกรรม
    - 2.1 พิธีเลี้ยง
    - 2.2 พิธีบนบานเสียงทวย
    - 2.3 การเซ่นสรวง

การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยจะนำเสนอการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)